

II. - Một thứ máy văn chương

Khoa-học ở thế kỷ thứ 20 này, thường hay phát triển cái oai thế của mình ra, bằng thay đổi cả những chỗ xa xa của đời người và vũ trụ. Đối với cả hai mặt vật chất và tinh thần, khoa học đều giúp đỡ cho được cả.

Cứ theo như báo *Ich-thế* ở Bắc-kinh nói thì gần đây có tâm lý học ở nước Đức mới phát minh ra một thứ máy để làm văn, đặt tên là cái máy « *nguyên sự của văn* ». Máy ấy làm bằng cao-su, bình dạng nó như cái bao, bề khi nào làm vào, lấy cái bao đó chụp lên đầu, để cho thần kinh được trấn tĩnh, không bị những sự huyền ảo gì ở ngoài làm cho mình phải bối rối. Như vậy thì nhà làm văn có thể ngồi yên định mà suy nghĩ, làm gì mà văn không hay.

Nếu có cái máy ấy ra đời, tưởng cũng không đủ cho các nhà văn ở nước ta, vì cái máy ấy chỉ có công hiệu là khiến cho người làm văn được yên tĩnh thì chưa đủ đối với các nhà làm văn ở ta, lại cần phải có cái máy tư tưởng nữa.

B. P. T. B.

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ HUẾ

Hội đồng bảo-hộ Trung kỳ

Nghị định quan Toàn-quyền ngày 26-12-27 lựa những hội - viên sau đây sung vào Hội đồng bảo - hộ trong hạn 2 năm, kể từ 1er Janvier 1928.

Chánh thư hội viên :
MM. Casserat, thương mại,
Rigaut, công nghệ
Ng-hữu-Bái, thượng thư Bộ-Lai,
Hô-dác-Trung, id Bộ-Lai
Dự trữ hội viên :
MM. Bernard, báo chí,
Andréas, thương mại,
Vô Liêm, thượng thư Bộ-Công,
Tôn-thiết-Đàn, id Bộ-Hình

Lại sắp có một thứ Tạp chí

Hội Hữu-ai về ngành Y-phó và Báo-chế Y-phó xứ Trung-kỳ, có xin xuất bản một thứ tạp chí ba tháng một kỳ, (*Revue trimestrielle*), đã được quan Toàn-quyền cho phép (nghị định ngày 10-12-27) Quyền tạp-chi này chỉ được đăng các tin tức và các bài về văn-chương và cách trị mà thôi, cấm không được nói đến chính trị (!). Mỗi số tạp chí, trước khi xuất bản 8 ngày phải trình tòa Khâm-Sứ hai bản để kiểm duyệt.

Bản báo xin có lời chú: cho qui Tạp-chi được sung ra đời và được sống lâu mãi mãi. Tuy không được phép nói về chính trị, nhưng nếu văn chương mà thất chính đáng, cách trị mà thật tình vì, thì Tạp-chi này có lẽ cũng bổ ích cho xã-hội hơn-quên vậy.

K.

Việc làm nhà hội Nữ-công

Nguyên nhà hội lâu nay phải thuê, đến cuối tháng ba này hết hạn. Còn việc trả tiền làm nhà hội cho, đúng cách thức nhà nước đã định, thì phải tốn hết 3000\$00, mà từ bản của hội thì mới có 1330\$00 gọi là nhà bằng Pháp Hoa. Vậy nên chị em trong hội có bản định mua một số phòng chừng 2000\$00 trở xuống.

Nếu thiếu bao nhiêu thì hội viên chia nhau cùng thêm và nhờ đồng bào tài trợ vào nữa, thì mới mong cáo thành được sớm, chứ như ở nhà thuê thì số tiền thuê nhà đã lằng phôi, mà hội cũng không có cái cơ sở như định, không sao khoáng trương nghề nghiệp được. Vậy xin công bố để chị em hội viên ở xa đều biết ý kiến nên chăng, trả lời lại cho hội, để ban trị sự chúng tôi lĩnh liệu công việc mà làm.

Xin đợi trong ba tuần lễ, nếu không thấy ai dị nghị điều chi, thì ban trị sự chúng tôi xin cử ủy ban hội viên có mặt ở Huế mà thi hành. Ban trị sự hội Nữ-công lại cáo

THỪA-THIỆN (QUẢNG-ĐIỀN)

Biết cách cải lương

Họ Bùi ở làng Mỹ-xá có mấy người trong họ định với nhau sửa cách cúng kỵ và tảo mộ lại; nhà nào cũng rước thần-chủ tiêu nhưn tới tại nhà thờ họ mà thờ, đến ngày kỵ cũng làm tại nhà thờ, chứ không làm riêng trong nhà, trong bài văn tế có câu rằng: « *Trải sương lộ đem lòng cảm ái, ái hoài một kiếp lúc nào quên; mượn lửa hương trãi nợ củ lao, sùng bái muốn đời ai nữ bỏ*; chỉ nghĩ phần môn cát độ, có trăm nhà tế có trăm nơi; sao bằng hợp lực đồng tâm, trong một họ thờ chung một chỗ v. v. » Nội dung thế nào, nghe mấy câu ấy đủ biết. Trong tháng giêng ngày nào nắng ráo thì tất cả con cháu nội ngoại đều nhóm tại nhà thờ dâng trăm đĩa xôi lễ cáo với từ rồi đi thăm mộ, lúc trở về lại cáo lại nhà thờ, rồi con cháu ai về nhà nấy; thiết là có vẻ trang nghiêm mà lại dân tiện lắm.

Về việc cải lương, mà có thực sự như họ Bùi đó, thật cũng ít có vậy.

Nguyễn-Tất-Đạt

THANH-HÓA (THIẾU-HÓA)

Tại bay và gió

Nguyên hồi tháng chạp năm ngoái, nhà Thi-Biêng ở làng Núi đồng Văn Quy bị mất cướp, dân làng Núi đó ra bắt được một tên, sau tên ấy khai cho tên Sĩ là đồng đảng (lính mộ đi Tây về), người làng Đại-bồ. Tên Sĩ đã công nhận chịu người này, nhưng lại muốn nhân cái nhíp ấy để báo thù những kẻ lương thiện có hiềm khích với y; như tên Đum, tên Dạng và mấy nhà giàu có mà bình nhật tên Sĩ có oán riêng đều bị y vu xung cho cả.

Quan trên nên minh xét cho, kéo dân lương thiện bị tại bay và gió, cực khổ trăm chiều, mà kẻ có tội lại cho là đặc sách, quen thói giả hòa vu oan, làm cho một nhà mất cướp, mười nhà ngậm oan!

T. T. K.

NGHỆ-AN (VINH)

Xét nhà

Lối 2 giờ chiều hôm 16 Mars, ông Cầm và mấy người tòng sự trong sở cảnh sát có đến xét nhà sửa xe điện Uông-vân-Ty, nhưng ông Ty còn đi vắng. Nghe đầu có xét được mấy thứ đồ sắt có dấu riêng và đã bắt người đốc-công hiệu ấy vào giam.

Xét hiệu Uông-vân-Ty xong, rồi lại đi luôn xuống xét hiệu sửa xe Thiến-Phúc đường ở Cầu-thông gần Vinh độ 1 km. Nghe đầu cũng có xét được mấy món đồ có dấu, và đối với ông chủ hiệu này cũng thì hành một chánh-sách như trên.

Chờ sau xét ra các thứ lang vật ấy hư thực thế nào, sẽ xin đăng tiếp.

Ngô-Nưu

Công binh ở đâu?

Ở tại trường Trung-Học Vinh có người quân-dốc tên là L. v. B. Nguyễn ngày 3 mars có một cậu học trò Knach tên là W. a. Wang đến xin vào học thì ông ấy cho ngay.

Cách hôm sau có 5 cậu học trò Nam vào học, thì ông ấy không cho và bảo rằng: « *Đồ này không cho vì hết hạn* » 5 cậu học trò Nam hỏi rằng: « *Sao hôm qua có 1 người học trò khác xin vào học thì quan cho, mà chúng con xin thì quan không cho.* » Ông bảo rằng, « *Người Tàu khác, người Annam khác, bi sao được?* »

Chẳng biết ông quân-dốc người giống nào ???

H. L. lai cáo

QUẢNG-NAM

(TIỀN-PHƯỚC VÀ TAM-KỲ)

Lại có mỗi hàng dất

Ở xứ nhà quê thường thường xem quạ Phù quan Huyền như trời, mà bị một bậc nữa, thì chánh phủ tổng là bậc công danh quyền thế hạn nhất trong dân gian, những nhà có gia tư khá khá, ai cũng óm một cái hy vọng làm cho đến bậc chánh phủ tổng; mà những kẻ hào cường gian hoạt, mưu kia kẻ nọ, cũng thường thường khuy du để khuyh loạt uhuu. Vì thế nên mỗi lần có chánh phủ tổng khuyết, thành phố mỗi hàng rất dất. Gần mấy năm đây có luật bảo cử đầu phiếu, chính là một cách tuyển cử rất công bình, song vì dân gian chưa hiểu, nên tên rằng bảo cử, mà kỳ thực phải bị người ta lợi dụng cả. (hoặc vì rượu thịt tiền bạc mà bán cái phiếu của mình, hoặc vì quyền thế ưc hiếp mà nhắm mắt đi theo) cái tệ tuyển cử chánh phủ tổng gần đây thường thường như thế.

Mới đây chánh tổng Vinh-quí bị bắt dịnh, trong tổng đã nhiều người chạy vậy, (nghe có anh lý nào đó, mới làm lý trưởng đã bị dân kiện mà cũng được ứng cử) phó-tổng Tiến

giang cũng bị trở việc quan, phải bãi dịnh, mà cũng nghe đã có nhiều kẻ vận động lo lắng, động viên cái khuyết đó.

Làm chủ chơi trong một tổng, mà không có tư cách, sao cho khỏi việc rối rắm. Vậy mong quan sở lưu tâm về sự tuyển cử, cho được công bình; còn những người đi bảo cử, cũng nên lựa chọn cho đáng người, không nên vì có riêng mà bán rẻ cái phiếu mình vậy.

Một người dân

QUẢNG-NGAI (SON-TINH)

Thắng số sao không được làm?

Hôm 21 tháng 2, ở làng Đại-lộc đã huyện hiệu ba người là: H. T. Ng. D. Ng. D. Quan huyện bảo rằng: « *không biết thế, phải lựa ba người khác.* » Khi ấy viên-ký cử một người là Nguyễn-Kiệt, hương chức cử một người là Nguyễn-Ngoan; còn một bọn dân ham mê rượu thịt kia cử một người là Huỳnh-Mạ. Đầu phiếu công cử. Không ngờ số dân trong làng ấy kẻ tham lam phần ít, mà dân lương thiện phần nhiều, nên khi đầu phiếu tên Kiệt được 79 tiếng, mà tên Mạ chỉ có 72 tiếng thôi. Theo như lệ thường, thì quan làm biên bản đăng đệ tỉnh lĩnh bằng. Không biết vì có sao mà quan cũng cho là bất hiệp thức, về nhà rồi sức làng phải công cử lại.

Nhà nước đã biết lệ tục hương thôn lâu nay, nên cho dân đầu phiếu công cử, đã công cử mà người thắng số không được làm, thì còn gì là công bằng?

Mong sao quan Tỉnh và quan Sứ rõ được việc ấy, cử cho người thắng số được làm, để mấy chủ ham ăn kia hồng dĩa thì may lắm.

Châu-phong

Trần-Việt-Minh lai cáo

LÂM-VIÊN

(Arbre Broyé)

Thù hiềm gì thế!

Ngày 25 mars, kỳ giả đi bộ từ Trăm-Hành (Gare de l'arbre Broyé) lên Dalat. Vừa đi ngang qua sở đồn điền, độ 7 giờ mai thời thấy đàn sự kẻ chạy người dõ, rầm rầm rộ rộ, hiện trạng rất là kinh hãi, hồi lâu mới biết rằng có Quân-đạo ở Dalat, ông Cầm, Viên Bang-Tá cùng lính tập ở Dran kéo đến truy nã con dên, gặp ai cũng bắt trời, tới chiều tới mới thôi. Còn lương dân ngu hèn đại dốt, chẳng rõ duyên do, chưa thấy một quan, đã khiếp vía mất hồn, tìm phương thoát nạn. Chỉ còn có vài mươi người rù rọ bị lính chụp trói đem về lao Dalat hầu cứu. Chúng được năm bảy ngày, vì duyên cớ gì chẳng rõ, lại có người được tha về, còn mấy người kia đến nay còn bị giam. Những quân du thủ du thực, trốn thuế lậu thuế, thì bị bắt bị giam

Một người thảo-khoan lai cáo

BẮC-KỲ HẢI-PHÔNG

Đem cu-ly vào Nam-kỳ

Trong tháng Mars này, đã hai lượt chở cu ly vào Nam-kỳ.

Chuyến tàu Merlin kỳ trước chở vào 350 người, chuyến tàu Caravellas mới đây lại chở vào 692 người. Các người cu ly này sẽ đưa vào làm trong các sở cao-sa.

HẢI-DƯƠNG

Một bọn giặc cướp

Mới đây, sở giám binh Hải-dương được tin báo có một bọn giặc khách đến đóng tại miền Đông-triều, lập tức sai lính về truy nã, thì bắt được cả bọn chúng ở gần làng Nội-hợp.

Bọn này có một khẩu súng trường 3 khẩu súng lục có máy, quả dăm, giao hầu v.v.

Nghe đầu chúng vừa tái thuộc phiên lâu tới Đông-triều để bán, nên hiện nay đang cho dò xem số nhậy ấy ở đâu, còn bọn chúng đã bị tổng giam để xét hỏi.

B. P.

NAM-KỲ SAIGON

Lễ kỷ-niệm ông Tôn-văn ở Saigon và Chợ-lớn

Ngày 12 Mars, là ngày kỷ-niệm đệ tam chu niên ông Tôn-văn là thủ-lãnh cuộc cách mệnh Trung-hoa, nên các tiệm khách trú ở Saigon và chợ lớn đều đóng cửa, treo cờ và nghỉ việc hết thủy.

Nguyên tiền-sanh là người đã hiến thân cho nước, vào sinh ra tử mới phá tan được vòng quân-chủ áp chế, lập nên cuộc dân-quốc cộng hòa, nên dân Trung-uê họ cảm cái công đức vĩ đại của tiền sanh làm lễ kỷ-niệm đó đúng tỏ tấm lòng kính mến một nhà đại chí sĩ thương nước thương dân đã qua đời vậy.

Hỏa tai

Ngày 17 tháng Mars, hồi 3 giờ sáng, kho dầu xăng ở Nhà-bé của Công-ty dầu hỏa Á-tế bị phát hỏa. Sở trị-hóa của thành phố Saigon và sở trị-hóa của Công-ty dầu hỏa cứu chữa riết lắm mới tắt được ngọn lửa ấy. Thiệt hại độ 90.000 đồng bạc.

GIA-ĐỊNH

Làm ngang quá!

Đêm 12 Mars, một tuổi độ năm mươi, ở Giadinh, đi chơi Saigon về, anh ta kêu một cái xe kéo đi từ 8 giờ tới 11 giờ khuya mới về Giadinh, rồi không chịu trả tiền. Tên phu xe là người Trung-kỳ dốt tiền, anh ta không chịu trả, lại đánh đá từng bưng, tên phu xe liền la van, thì lính lại bắt, anh ta chẳng biết mình lỗi lại đánh luôn đến lính.

Chừng đó có vài người lính phụ lực vây bắt anh ta kéo xuống hộp sơn dầm, để đợi sáng ngày xử.

Ý thế quá tay !!! C. L.

AI-LAO VIENTIANE

Thôi cũng hay

Ngày 9 mars vừa rồi, ông Chủ ban giấy tòa Công-Chính Vientiane, có sai thầy kỳ M. đi mua café, Thầy M. nói việc đi mua café không được vào công việc ở ban giấy của thầy làm, nhất định không chịu đi. Ông chủ tức giận bảo thầy ta cứng cổ, bèn làm giấy nói với ông Chánh thái hồi.

Thầy M. vui lòng về ngay, không thỉnh cầu gì cả, chỉ có nói với ông Chánh rằng ông Bonnet chủ ban giấy bậc đại tòng sự người Nam quá, nên ai cũng đều ta thần cả. Ngán thay cho những nỗi bất bình!

MAU-LIXN

MÁNDATS CỦA AI??

Saigon Cholon

Bản báo nhận được mandat số 376238 ngày 18-11-27 ở Saigon, số 440086 ngày 15-12-27 ở Cholon mỗi cái 1\$50 đều không có tên, vậy phải của ngài nào xin cho ban quán biết, để tiện việc xử sách.

TIẾNG DÂN

Mấy lời thưa cùng các ngài vào HỘI TRUNG-KỲ CÔNG THƯƠNG LIÊN HIỆP

Hội Trung Kỳ Công Thương Liên Hiệp, chánh tổng cục tại Tourane vốn dnh là 50.000\$00 chia là 2300 cổ phần; mỗi cổ phần là 25\$00 thời số cổ phần các Ngai ký vào đã quá số định đã lâu rồi. Song vì các Ngai có chậm trễ trong sự góp cổ Hội, cho nên chiếu theo điều thứ bốn mươi của điều lệ hội (Article 40), hội chưa định được ngày nhóm Đại Hội Đồng.

Vậy xin các Ngai còn ai chưa góp, xin lưu tâm mà góp ngay cho hội tại ba nhà Banque: Banque Franco-chinoise, Ba que de l'Indochine à Tourane, Société de Crédit Annamite à Saigon (Việt Nam Ngân Hàng tại Saigon) mà trong thư gửi học cho nhà Banque, xin nhớ nói rằng tiền ấy góp cho Hội T. K. C. T. L. B. tại Tourane. Tiền đóng cho hội; các nhà Banque gửi cho hội, không ai được lấy ra, đợi đến ngày Đại Hội Đồng bắt cử người được quyền lãnh số tiền hội để làm công việc của hội trừ định.

Đại quyền cho các Hội-Viên sáng lập Hội VŨ-DOAN-GIA Industriels à Tourane

ĐI HANOI KHÔNG MẤT TIỀN TÁU

Ngài nào muốn đi Hanoi không mất tiền tầu, thì nên viết thư về Hiệu Trư-Thành N. 59 bis Rue Neyret (cửa nam) Hanoi, mua một cái xe đạp, chỉ có Hiệu ấy có bán đủ các xe đạp 150, một có thể đi được từ Nam chí Bắc. Các thợ phụ tổng giá rất hạ nhà buôn tính giá riêng. Ngài nào cần dùng thì gửi một cái tim-bre 5 xu, về cho M. Tiét-Hiến Trung trong 24 tiếng đồng hồ lập tức có hai thư: Bicyclette automobile g. luxe 84\$ tourisme 72\$ Monel et geyon tourisme 57\$ Roulière 65\$ Lucifer tourisme 61\$ 59\$ Chobert 48\$ 45\$ La Loire 47\$ couru 47\$ Roulière 43\$ New Empress 50\$ 52\$ 48\$ Loiseau 38\$ 36\$ 36\$

PHỤC-SINH

(XÁ-HỘI TIỂU-THUYẾT)

Dịch-giã: HOA-TRUNG

Số 53

CHƯƠNG BỐN SÁU (Tiếp theo)

— « *Có một người con gái bị từ oan, mà bây giờ đang nóng.* »

— « *Tên là gì?* »

— « *Tên nàng là Sa-lô-na.* »

— « *Được đi từ từ, Sa-lô-na.* » Phu-nhân vừa nói vừa bước lên xe. Anh bắt xe ra đầu cho anh xã-ích, rồi xe từ từ đi.

— « *Công-tử sẽ trở lại chơi nhà* » Phu-nhân vừa nói vừa cười, cái cười nghiêng ngửa nghiêng thành mà trước kia công-tử thường được thấy.

Công-tử cũng mỉm cười và trở lại nhà, rồi một lúc xe và ngựa đã quay đường nào mất.

CHƯƠNG BỐN NĂM

Công-tử tưởng lại cái cười na mình mới trao cùng Sa-lô-na thì lúc đầu mà nghĩ rằng: « *Chết rồi, may lại để cái cảnh phiến hoa này lại cảm dỗ sao?* » Rồi chàng lại nghĩ rằng phải đi giao thiệp trong cái hoàn cảnh ác liệt này, thì nguy hiểm lắm.

Chàng đi đến Nguyễn-lão-viên. Họ dẫn cho vào một nơi đầy những thuộc-viên làm việc. Chàng hỏi thăm thì họ nói rằng việc phiên án của Mật-lô-na chính đã giao về phần việc Võ-ôn mà Đê-mịch-tri có cái thơ giới thiệu đó.

— « *Đến từ từ này sẽ có phiên hội-nghị, nhưng nghĩ ăn nhiều lắm, có lẽ việc Mật-lô-na phải đi đến phiên sau, Song ngài có thể xin bản cho sớm cũng được.* »

Chàng lại hỏi thăm đến nơi ban hội-đồng ăn-xá để xin yết kiến Nam-tước Võ-rô-liết là một yếu nhân trong ban này. Đê-mịch-tri cũng có thơ giới thiệu. Nhưng người canh

cửa nói rằng nam-tước tiếp khách có ngày, chàng bèn đi cái thơ lại với đến nhà ông Nguyễn-lão-nghĩ-viên Võ-ôn.

Công-tử đến thì ông mới ăn sớm xong, hôm nay xi-ga đương đi lại trong phòng cho tiêu. Ông này vốn là người khuôn phép lắm, mà cái chân Nguyễn-lão-nghĩ-viên cũng nhớ cái đức tính ấy mà được. Không những khuôn phép mà thôi, ông lại muốn làm ra bộ thanh liêm nữa. Nhưng thế mà cũng nhiều khi ông dốt đi trả, tiền lễ, và lợi dụng cái vị tình của mình để lấy tiền, thì ông cũng không kiêng.

Võ-ôn tiếp Đê-mịch-tri một cách vui vẻ, nhưng cách mỉm cười có hơi vẻ tự cao, đó thường là cái đặc điểm của những người khuôn phép.

— « *Một người cũ ngồi, còn tôi thì cho phép tới đi lại thế này. Tôi lấy làm hân hạnh được biết ngài và làm thiệp ý cho bà-tước Võ-ông làm.* »

— « *Tôi muốn xin quan lớn làm ơn cho việc phiên án ấy xét sớm đi* »

đề khi không được mà nàng phải đi Tây-bá-lợi thì đi cho được sớm.

— « *Phải, đi chuyến tàu Ni-gi-nô-gô sắp lên đây. Nhưng lên người ấy là gì?* »

— « *Mật-lô-na.* »

Ông đi lại gần bàn giấy giở một cái cặp to ra nhìn rồi nói:

— « *Mật-lô-na ở ? được đi tới ?* »

nói với các ông kia thảo luận về việc trong này phiên hội-đồng thứ tư cho xong.

— « *Tôi có nên đánh điện-tin cho người trong xứ tôi thuê không?* »

— « *Có thuê trạng-sư ở ? Không cần thuê cũng được. Nhưng ngài muốn tin thì tin.* »

— « *Những cơ phiên án thì có lẽ không đủ, nhưng nếu xét hồ-sơ thì sẽ thấy rằng...* »

— « *Nguyễn-lão-viên không thể xét từ gốc được, chỉ xét xem các án quyết có hợp luật không thôi.* »

— « *Nhưng việc này có đặc biệt.* »

Bá-lước nói:

— « *Tôi thực không hiểu mình đó.* »

— « *Phải, ông có khi nào hiểu được tôi ?* » Phu-nhân vừa nói vừa nhìn Đê-mịch-tri, y muốn chàng làm chứng cho lời nói ấy. Nhưng câu con nói ngay rằng nếu Bà-đồng không làm thì hội-đồng quán gia sẽ trục xuất ra ngoài quân đội, phu-nhân bèn làm thỉnh không nói gì nữa. Đê-mịch-tri (trước đã lừng lừng ngó, chàng biết cách biến lý của cậu Sác-ký (cậu con) là phải, nhưng chàng không hiểu-đồng-tinh. Chàng lại nghĩ đến anh là chàng thấy trong lao-ngực, vì ngộ sát trong cuộc đấu đã bị ăn đó. Anh này bị xưng xích chân, cạo tóc đầu, và sắp đi Tây-bá-lợi, còn Bà-đồng thì chỉ phải giam lỏng trong một cái phòng sạch sẽ, ăn ngon, uống rượu, được đọc sách, và chỉ mấy bữa thì lại được tha. Nhưng anh kia là nông-dân mà người này là quý-tộc kia mà!

(Còn nữa)

